

de forskellige Amt, og de udgøre for Syland fra 1100 indtil ca. 3000; for de enkelte Amt skal jeg ikke bebyrde Dem med at oplæse det, det kunne De selv se efter. Jeg vil sige, at dersom man paalagde Amtsfondene at udrede, hvad Sognene skulle udrede over Gennemsnittet — en Havelod paa $7\frac{2}{5}$ Td. Hartkorn — saa blev det rimeligere og overkommeligere med Hensyn til Bengenes Tilvejebringelse, og med Hensyn til Afdragene og de Tab, der isvrigt kunne foranlediges. Men skulde vi egentlig ikke være enige om, at i Stedet for den Ordning, der er foreslaaet i Lovforslaget, og den, jeg nys har antydet, er der en anden Ordning, som er rimeligere, og det er den, at Staten i det væsentlige overtager Udgifterne og betaler Købesummerne, selv om man saa vil paalægge indenfor Gennemsnittet Sognene og Amtene de Beløb, jeg nævnedes før som deres Del af forrente med $3\frac{1}{2}$ pCt. og tilbagebetale med amortisable Obligationer, som de have udstedt, eller paa anden Maade. Men hertil maa jeg sige: Af hvad Grund kan Lovgivningsmagten ikke i et almenyttigt Formaalets Tjeneste befale dem, der eje Huse, navnlig Snderstehuse, af deres Jorder at udlægge saadanne Havelodder, som skulle følge med Husene, og naar man saa stærkt fremhæver Nytten af denne Foranstaltning, hvorfor da ikke optage i Loven en Bestemmelse om, at enhver, der paa saadanne Felter opretter Høliager, og saa skal tillægge dem det Stykke Jord, som Lovgivningen maatte komme til at bestemme? Jeg henstiller dette, men det fastholder jeg, at efter min Mening er det umuligt, at Folketinget kan vedtage Loven paa det her omtalte Punkt, hvori den her foreligger, hvor nøjsomt Tinget isvrigt vil være. Jeg kan meget godt forstaa, at det kan være en overordentlig stor Behagelighed for Godsejerne og Herremændene ved Sogneraadets Foranstaltning og paa Sognets Befordring at faa Havelodder til deres Snderster, men jo bedre jeg forstaa det, desto mindre Grund er der til at gaa ind derpaa. Det bliver altsaa Spørgsmaalet, mine Herrer: Tør De ikke kræve mere Jord, tør De ikke kræve mere af Landets Jord enten ved godvilligt Køb eller ved Statens Hjælp eller ved Vaan og Afdrag til den enkelte Besidder, saa at disse Folk efter Landets tarvelige og nøjsomme Forhold

og ifølge den Flid, den Slags Borgere udøve, kunne gøres til selvstændige Borgere. Jeg tillader mig at lægge Dem dette paa Hjærte; man kan sagtens stille et Forslag op og lægge et Plus til. Derfor siger jeg ikke, at hvis vi ikke kunne det, skulle vi intet gøre, men jeg henstiller, om dette ikke skulde være et Formaal, som det er værdt at eftertrægte her. Dernæst beder jeg Dem om at bestemme disse 2 Skæpper og maale dem med Boniteringsmaalet, saa at det faar i alt Fald den tilsvarende Værdi, dersom det ikke bliver mere end 2 Skæpper, og endelig af Tilvejebringelsen af Bengene besørge af Staten, og at Fordelingen af Byrderne ved Afdrag og deslige sker paa en ganske anden retfærdig Maade, end her er foreslaaet. Nu siges der, at til det første Anlæg skal Planen være, at ingen Bruger faar mere end 1000 Alens Afstand fra sin Havelod. Det mener jeg dog ikke bør tages saa eksklusivt, idet der kan gives Tilfælde, hvor en saadan Bestemmelse vilde fritage Lovens Fuldbyrder fra at udføre det og hindre de andre fra overhovedet at faa Havelodder. (A. Sørensen: Der staar: saa vidt muligt.) Det staar der ikke. (A. Sørensen: Det staar oven over det alt sammen.) Nej, der staar: saa vidt muligt skal følgende Hensyn tages, men jeg ønsker udtrykkelig sat her, at i alt Fald Brugeren faar Lov til at vælge, om han vil tage en længere Afstand eller ikke, og at hans Ret ikke forkærtes, fordi man siger: vi kunne ikke skaffe Jord med 1000 Alens Afstand. Det samme er Tilfældet med Punkt 2, i § 5, hvori det hedder: „Der bør ikke vælges Jord, ved hvis Indkøb og Indretning Havelodden vilde komme til at koste over 200 Kr. pr. Skæppe Land.“ 200 Kr. pr. Skæppe Land er ganske vist højt, men der gives Tilfælde, hvor man bør gaa ud derover, naar der ingen Havelod kan staves, og derfor mener jeg, at det bør henstilles til Brugeren, hvad der forøvrigt er antydet i § 10, om han vil gaa ind paa de stærkede Bilsaar. Jeg vil indrømme, at det gaar stærkt ud over dem, som faa med Gennemførelsen at gøre, men man maa ikke paalægge for stærke Baaud, som forhindre den almen Gennemførelse. For saa vidt der tilvejebringes mindre Stykker Jord, end der kan paalægges selvstændig Tiende og Hartkorn, vil